

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

16. srpnja 2009. (*)

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Nadležnost, priznavanje i izvršenje odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Članak 64. – Prijelazne odredbe – Primjena presude donesene u državi članici koja je pristupila Europskoj uniji 2004. – Članak 3. stavak 1. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na razvod braka – Relevantni povezujući čimbenici – Uobičajeno boravište – Državljanstvo – Bračni drugovi koji imaju boravište u Francuskoj i oboje su francuski i mađarski državljani”

U predmetu C-168/08,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članaka 68. i 234. Ugovora o EZ-u, koji je uputio Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) odlukom od 16. travnja 2012., koju je Sud zaprimio 21. travnja 2012., u postupku

Laszlo Hadadi (Hadady)

protiv

Csille Marte Mesko, udane Hadadi (Hadady),

SUD (treće vijeće),

u sastavu: A. Rosas, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh (izvjestitelj), J. Klučka, P. Lindh i A. Arabadžiev, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. veljače 2013.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za L. Hadadija (Hadadyja), C. Rouvière, *avocate*,
- za C. M. Mesko, A. Lyon-Caen, *avocat*,
- za francusku vladu, G. de Bergues i A.-L. During te B. Beaupère-Manokha, u svojstvu agenata,
- za češku vladu, M. Smolek, u svojstvu agenta,
- za njemačku vladu, J. Möller, u svojstvu agenta,

- za mađarsku vladu, K. Szíjjártó i M. Kurucz, u svojstvu agenata,
- za poljsku vladu, M. Dowgielewicz, u svojstvu agenta,
- za slovačku vladu, J. Čorba, u svojstvu agenta,
- za finsku vladu, A. Guimaraes-Purokoski, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, V. Joris i S. Saastamoinen, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 12. ožujka 2009.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. točke 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL, L 338., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Laszla Hadadija (Hadadyja) i Csille Marte Mesko u vezi s priznavanjem, od strane francuskih sudova, odluke Suda u Pešti (Mađarska) o razvodu njihovog braka.

Pravni okvir

Pravo Zajednice

Uredba br. 1347/2000

- 3 U uvodnim izjavama 4. i 12. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1347/2000 od 29. svibnja 2000. o nadležnosti i priznanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima koji se odnose na roditeljsku odgovornost zajedničke djece bračnih drugova (SL L 160, str. 19.) je navedeno:

„(4) Razlike između određenih nacionalnih pravila kojima se uređuje nadležnost i izvršenje sudskih odluka ometa se slobodno kretanje osoba i ispravno djelovanje unutarnjeg tržišta. Stoga postoje razlozi za donošenje odredbi za ujednačavanje pravila o sukobu nadležnosti u bračnim sporovima i u predmetima koji se odnose na roditeljsku odgovornost kako bi se pojednostavile formalnosti za brzo i automatsko priznanje i izvršenje sudskih odluka.

[...]

(12) Osnove za utvrđivanje nadležnosti prihvaćene u ovoj Uredbi temelje se na pravilu da mora postojati stvarna povezanost između dotične stranke i države članice koja ostvaruje nadležnost.[...]” [neslužbeni prijevod]

- 4 Članak 2. Uredbe br. 1347/2000, kojim se utvrđuju opća pravila koja se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, zamijenjen je člankom 3. Uredbe br. 2201/2003. Tekst tih dvaju članaka je identičan.

Uredba br. 2201/2003

- 5 Uvodne izjave 1. i 8. Uredbe br. 2201/2003 glase:

„(1) Europska zajednica postavila si je za cilj uspostavu područja slobode, sigurnosti i pravde u kojemu je osigurano slobodno kretanje osoba. U tu svrhu, Zajednica donosi, između ostaloga, mjere u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima koje su potrebne za ispravno djelovanje unutarnjega tržišta.

[...]

- (8) Kad je riječ o sudskim odlukama o razvodu braka, zakonskoj rastavi ili poništaju braka, ova bi se Uredba trebala primjenjivati samo na raskid bračne veze i ne bi se trebala baviti pitanjima kao što su razlozi razvoda, posljedice braka na imovinska pitanja ili bilo koje druge pomoćne mjere.”

- 6 Na temelju članka 1. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 2201/2003, uredba se primjenjuje, bez obzira na prirodu suda, u građanskim stvarima koje se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka.

- 7 Člankom 3. navedene uredbe naslovljenim „Opća nadležnost“ propisuje se u stavku 1.:

„U predmetima koji se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su sudovi država članica:

(a) na čijem području:

- bračni drugovi imaju uobičajeno boravište, ili
- su bračni drugovi imali zadnje uobičajeno boravište, ako jedan od njih i dalje ima isto boravište, ili
- protustranka ima uobičajeno boravište, ili
- u slučaju zajedničkog prijedloga za pokretanje postupka, ima uobičajeno boravište bilo koji od bračnih drugova, ili
- stranka koja pokreće postupak ima uobičajeno boravište, ako je on ili ona tamo imao boravište najmanje godinu dana prije pokretanja postupka, ili
- stranka koja pokreće postupak ima uobičajeno boravište, ako je on ili ona tamo imao boravište najmanje šest mjeseci prije pokretanja postupka, a on ili ona je

bio državljanin države članice o kojoj je riječ ili, u slučaju da je riječ o Velikoj Britaniji ili Irskoj, tamo imao svoj ‚domicile‘;

- (b) prema državljanstvu oba bračna druga ili, u slučaju Velike Britanije ili Irske, prema ‚domicile‘ oba bračna druga.”

8 Člankom 6. navedene uredbe naslovljenim „Isključiva priroda nadležnosti u skladu s člancima 3., 4. i 5.”, propisuje se:

„Protiv bračnog druga koji:

- (a) ima uobičajeno boravište na području države članice; ili
- (b) je državljanin neke države članice, ili, u slučaju Velike Britanije i Irske, ima ‚domicile‘ na državnom području jedne od navedenih država članica,

može biti pokrenut postupak u drugoj državi članici samo u skladu s člancima 3., 4. i 5.

9 Člankom 16. Uredbe br. 2201/2003 naslovljenim „Pokretanje postupka pred sudom” propisuje se:

„1. Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:

- (a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;

ili

- (b) ako pismeno mora biti dostavljeno prije njegova podnošenja sudu, u trenutku u kojemu ga je primilo tijelo ovlašteno za dostavu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti kako bi pismeno bilo predano sudu.”

10 Člankom 19. navedene uredbe propisuje se:

„1. Ako je postupak koji se odnosi na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka između istih stranaka pokrenut pred sudovima različitih država članica, sud pred kojim je postupak započeo kasnije s njim zastaje, po službenoj dužnosti, dok se ne utvrdi nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije.

[...]

3. Ako je utvrđena nadležnost suda pred kojim je postupak započeo ranije, sud pred kojim je postupak započeo kasnije proglašava se nenadležnim u korist prvog suda.

U tom slučaju, stranka koja je pokrenula odgovarajući postupak pred drugim sudom može pokrenuti postupak pred prvim sudom.”

11 Člankom 21. navedene uredbe naslovljenim „Priznavanje sudske odluke” propisuje se:

„1. Sudska odluka donesena u državi članici priznaje se u drugim državama članicama bez potrebe bilo kakvog posebnog postupka.

[...]

4. Ako je priznavanje sudske odluke pred sudom neke države članice postavljeno kao prethodno pitanje, o njemu odlučuje taj sud.”

12 Člankom 24. Uredbe br. 2201/2003 naslovljenim „Zabrana preispitivanja nadležnosti suda podrijetla” propisuje se:

„Nadležnost suda države članice podrijetla ne može se preispitivati. Ispitivanje javnog reda iz članka 22. stavka (a) i članka 23. stavka (a) ne može se primjenjivati na propise koji se odnose na nadležnost iz članka 3. do 14.”

13 Člankom 64. stavcima 1. i 4. iz poglavlja VI. Uredbe br. 2201/2003 naslovljenog „Prijelazne odredbe” propisuje se:

„1. Odredbe ove Uredbe primjenjuju se samo na pokrenute sudske postupke, na pismena koja su službeno sastavljena ili upisana u registar kao autentične isprave te na sporazume zaključene između stranaka nakon datuma početka njezine primjene u skladu s člankom 72.

[...]

4. Sudske odluke donesene prije datuma početka primjene ove Uredbe, ali nakon stupanja na snagu Uredbe [...] br. 1347/2000 u postupcima koji su pokrenuti prije datuma stupanja na snagu Uredbe [...] br. 1347/2000, priznaju se i na temelju njih se određuje izvršenje u skladu s odredbama poglavlja III. ove Uredbe, pod uvjetom da se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka ili na roditeljsku odgovornost u odnosu na zajedničku djecu bračnih drugova u tim bračnim sporovima i da se nadležnost temeljila na propisima sukladnim onima u poglavlju II. ove Uredbe, onima u Uredbi [...] br. 1347/2000 ili onima u konvenciji koju su sklopile država članica podrijetla i zamoljena država članica, a koja je bila na snazi u trenutku pokretanja sudskog postupka.”

14 U skladu s člankom 72. Uredbe br. 2201/2003, Uredba je stupila na snagu 1. kolovoza 2004., a trebala se primjenjivati od 1. ožujka 2005., osim članaka 67. do 70., koji nisu bitni za glavni postupak.

Francusko pravo

15 U članku 1070. četvrtom stavku Zakona o građanskom postupku (Code de procédure civile) navodi se:

„Teritorijalna nadležnost određena je boravištem na dan zahtjeva ili, u slučaju razvoda, na dan kada je podnesen početni zahtjev.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 16 L. Hadadi i C. M. Mesko, oboje mađarski državljani, sklopili su 1979. brak u Mađarskoj. Iselili su u Francusku 1980., gdje, prema odluci kojom je sud uputio zahtjev, još uvijek borave. Godine 1985. postali su naturalizirani francuski državljani te su stoga oboje mađarski i francuski državljani.
- 17 L. Hadadi je 23. veljače 2002. podnio tužbu za razvod braka pred Sudom u Pešti.
- 18 C. M. Mesko podnijela je 19. veljače 2003. tužbu za razvod braka na osnovi načela krivnje pred Tribunal de grande instance de Meaux (Regionalni sud u Meauxu) (Francuska).
- 19 4. svibnja 2004., dakle nakon pristupanja Mađarske Europskoj uniji 1. svibnja 2004., Sud u Pešti presudom je razveo brak L. Hadadija i C. M. Mesko. Prema odluci kojom je sud uputio zahtjev ta je presuda postala pravomoćna.
- 20 Rješenjem od 8. studenoga 2005. Juge aux Affaires Familiales (Obiteljski sud) pri Tribunal de grande instance de Meaux proglasio je postupak za razvoda braka, koji je pred tim sudom pokrenula C. M. Mesko, nedopuštenim.
- 21 12. listopada 2006., nakon žalbe C. M. Mesko na navedeno rješenje, Cour d’appel de Paris (Zalbeni sud u Parizu) (Francuska) odlučio je da razvod koji je proglašen presudom Suda u Pešti ne može biti priznat u Francuskoj. Cour d’appel de Paris je stoga odlučio da je tužba C. M. Mesko za razvod braka dopuštena.
- 22 L. Hadadi podnio je kasacijsku žalbu protiv odluke Cour d’appel de Paris zbog toga što je taj sud odbacio presudu mađarskog suda samo na temelju članka 3. stavka 1. točke (a) Uredbe br. 2201/2003, koja se odnosi na uobičajeno boravište bračnih drugova, a da nije ispitaio proizlazi li takva nadležnost iz mađarskog državljanstva bračnih drugova, kako je predviđeno na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) uredbe.
- 23 U tim je okolnostima Cour de cassation (Kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Treba li članak 3. [stavak 1. točku (b) Uredbe br. 2201/2003] tumačiti tako da, u slučaju kada bračni drugovi istovremeno imaju državljanstvo države suda pred kojim je pokrenut postupak i državljanstvo druge države članice Europske unije, prednost mora imati državljanstvo države suda pred kojim je pokrenut postupak?
 2. Ako je odgovor na prvo pitanje negativan, treba li tu odredbu tumačiti tako da, u situaciji kada bračni drugovi oboje imaju dvojno državljanstvo iste dvije države članice, od dva predmetna državljanstva prednost ima državljanstvo koje je efektivnije?

3. Ako je odgovor na drugo pitanje negativan, treba li stoga smatrati da se tom odredbom bračnim drugovima nudi dodatna mogućnost, kojom se tim bračnim drugovima omogućuje odabir pokretanja postupka pred sudovima bilo koje od dvije države čije državljanstvo oboje imaju?"

O prethodnim pitanjima

Uvodne napomene

- 24 Glavni postupak proizlazi iz tužbe za razvod braka koju je u Francuskoj podnijela C. M. Mesko 19. veljače 2003. Iz sudskog spisa je razvidno da je, u kontekstu ispitivanja dopuštenosti navedene tužbe, priznanje presude Suda u Pešti od 4. svibnja 2004. kojom se razvodi brak predmet prethodnog pitanja. Na temelju članka 21. stavka 4. Uredbe br. 2201/2003, francuski sudovi mogu odlučivati o tom pitanju. U tom kontekstu, Cour de cassation postavio je pitanja o tumačenju članka 3. stavka 1. te uredbe.
- 25 Valja napomenuti da je, u skladu s člankom 72. Uredbe br. 2201/2003, navedena uredba stupila na snagu 1. kolovoza 2004, a primjenjiva je od 1. ožujka 2005.
- 26 Osim toga, Uredba br. 1347/2000 bila je primjenjiva u Mađarskoj tek od 1. svibnja 2004., u skladu s člankom 2. Akta o uvjetima pristupanja Europskoj uniji Češke Republike, Republike Estonije, Republike Cipar, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Mađarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije i Slovačke Republike i prilagodbama ugovora na kojima se temelji Europska unija (SL 2003, L 236, str. 33.).
- 27 Iz toga je razvidno da je presuda Suda u Pešti od 4. svibnja 2004. o razvodu braka donesena nakon stupanja na snagu Uredbe br. 1347/2000 u Mađarskoj, u postupku pokrenutom prije tog datuma stupanja na snagu. Isto tako valja istaknuti da je presuda objavljena prije 1. ožujka 2005., datuma na koji je Uredba br. 2201/2003 postala primjenjiva.
- 28 U takvim okolnostima, kako tvrde francuska, njemačka, poljska i slovačka vlada, pitanje priznavanja navedene presude mora se ocijeniti primjenom članka 64. stavka 4. Uredbe br. 2201/2003, budući da je postupak pokrenut i presuda donesena u razdoblju utvrđenom u toj odredbi.
- 29 U skladu s člankom 64. stavkom 4., navedenu presudu o razvodu braka treba priznati na temelju Uredbe br. 2201/2003 ako su primijenjena pravila o nadležnosti u skladu s pravilima iz poglavlja II. te uredbe ili iz Uredbe br. 1347/2000 ili iz konvencije koju su sklopile država članica podrijetla (u ovom slučaju Republika Mađarska) i zamoljena država (u ovom slučaju Francuska Republika), koja je bila na snazi u trenutku pokretanja sudskog postupka.
- 30 Iz sudskog spisa nisu razvidne odredbe na kojima je Sud u Pešti utvrdio svoju nadležnost ni tekst tih odredbi. Međutim, mora se smatrati da ta činjenica ne utječe na glavni postupak ako se nadležnost mađarskih sudova mogla utvrditi primjenom članka 3. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, bez obzira na to koja su pravila o nadležnosti ti sudovi *de facto* primijenili. Stoga se u biti ovim zahtjevom za prethodnu

odluku nastoji utvrditi jesu li, u okolnostima kakve su u glavnom postupku, mađarski sudovi mogli na temelju te odredbe biti nadležni za odlučivanje u postupku razvoda braka L. Hadadija i C. M. Mesko.

- 31 Naposljetku, istina je da C. M. Mesko u svojim pisanim očitovanjima Sudu tvrdi da je za postupak razvoda braka pred Sudom u Pešti doznala tek šest mjeseci nakon što je taj postupak pokrenuo L. Hadadi. Međutim, ona ne tvrdi da L. Hadadi nije poduzeo radnje koje je trebao poduzeti za dostavu pismena niti da, u skladu s člankom 16. Uredbe br. 2201/2003, mađarski sud posljedično nije mogao smatrati da mu je tužba podnesena tog datuma. Štoviše, iz sudskog je spisa razvidno da je C. M. Mesko sudjelovala u postupku pred tim sudom. Osim toga, u odgovoru na pitanje koje joj je uputio Sud na raspravi, mađarska vlada navela je da, prema nacionalnom pravu, jednom kada je postupak pokrenut pred nekim sudom, taj sud osigurava dostavu pismena protustranci. U takvim okolnostima valja pretpostaviti da je postupak pred Sudom u Pešti uredno pokrenut u smislu članka 16.

Prvo pitanje

- 32 Svojim prvim pitanjem Sud koji ga je uputio u biti pita treba li članak 3. stavak 1. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 tumačiti tako da, ako bračni drugovi oboje imaju državljanstvo države članice suda pred kojim je pokrenut postupak i državljanstvo iste druge države članice, sud pred kojim je pokrenut postupak mora dati prednost državljanstvu države članice kojoj pripada.
- 33 Uvodno valja napomenuti da su sudovi pred kojima je pokrenut postupak u okolnostima kakve su u glavnom postupku, koje su uređene prijelaznim odredbama o priznavanju utvrđenima u članku 64. stavku 4. Uredbe br. 2201/2003, pozvani da odlučuju o nadležnosti sudova druge države članice. Takve se okolnosti razlikuju od onih koje su izravnije uređene odredbama poglavlja III. navedene uredbe o priznavanju i izvršenju sudskih odluka, za koje se u članku 24. uredbe zabranjuje preispitivanje nadležnosti suda podrijetla.
- 34 Iz sudskog je spisa razvidno da je Cour d'appel de Paris smatrao da je, u presudi koja se osporava u glavnom postupku, nadležnost Suda u Pešti, u mjeri u kojoj se temeljila na mađarskom državljanstvu L. Hadadija, osnovi za nadležnost koja se ne priznaje u francuskim pravilima o međunarodnoj nadležnosti, „u stvarnosti vrlo slaba”, dok je nadležnost sudova mjesta zajedničkog boravišta bračnih drugova, to jest Francuske, u usporedbi s tim „vrlo jasna”.
- 35 Prema mišljenju Komisije Europskih zajednica, prvo prethodno pitanje postavljeno je zato što, ako postoji sukob između francuskog i nekog drugog državljanstva, francuski sudovi običavaju „najčešće dati prednost državljanstvu države suda pred kojim je postupak pokrenut”.
- 36 Taj stav potvrđuje i argument koji je Sudu podnijela C. M. Mesko, koja tvrdi da članak 3. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 ne sadržava nikakvu posebnu odredbu kojom se uređuje slučaj dvojnog državljanstva, tako da u toj vrsti okolnosti svaka država članica primjenjuje vlastito pravo u području državljanstva. Prema C. M. Mesko, iz francuske doktrine i sudske prakse proizlazi da, u slučaju sukoba državljanstava, ako

je jedno od njih državljanstvo države suda pred kojim je pokrenut postupak, prednost će imati to državljanstvo.

- 37 U tim okolnostima postavlja se pitanje, treba li, s obzirom na to da, kako ističe C. M. Mesko, Uredbom br. 2201/2003 nije izričito uređen slučaj bračnih drugova s istim dvojnim državljanstvom, članak 3. stavak 1. Uredbe tumačiti na jedan način ako dvoje bračnih drugova imaju dva ista državljanstva, a na drugi način ako imaju samo jedno isto državljanstvo.
- 38 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Zajednice kao i načela jednakosti proizlazi da se pojmovi iz odredbe prava Zajednice koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica za utvrđivanje njegovog smisla i dosega u cijeloj Zajednici trebaju tumačiti na autonoman i ujednačen način, uzimajući u obzir kontekst odredbe i cilj koji se nastoji postići propisom o kojemu je riječ (vidjeti, u vezi s Uredbom br. 2201/2003, presudu od 2. travnja 2009., A, C-523/07, Zb., str. I-2805.,t. 34.).
- 39 U vezi s tim valja istaknuti da se u članku 3. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003 ne upućuje izravno na pravo države članice za potrebe određivanja točnog područja primjene kriterija za nadležnost koji se odnosi na „državljanstvo”.
- 40 Štoviše, u Uredbi br. 2201/2003 se, barem u načelu, ne pravi razlika prema tome ima li neka osoba jedno državljanstvo ili, ovisno o slučaju, nekoliko državljanstava.
- 41 Stoga, ako bračni drugovi imaju isto dvojno državljanstvo, sud pred kojim je pokrenut postupak ne može zanemariti činjenicu da predmetni pojedinci imaju državljanstvo druge države članice, pri čemu se s osobama s istim dvojnim državljanstvom postupa kao da imaju samo državljanstvo države članice suda pred kojim je pokrenut postupak. Posljedica toga bi naime bila isključivanje takvih osoba, u kontekstu prijelaznog pravila priznavanja iz članka 64. stavka 4. Uredbe br. 2201/2003, od pozivanja na članak 3. stavak 1. točku (b) navedene uredbe pred sudom zamoljene države članice u svrhu utvrđivanja nadležnosti sudova druge države članice, čak i ako te osobe imaju državljanstvo potonje države.
- 42 Suprotno tome, u kontekstu članka 64. stavka 4. Uredbe, ako bračni drugovi imaju i državljanstvo države članice suda pred kojim je pokrenut postupak i državljanstvo iste druge države članice, taj sud mora uzeti u obzir činjenicu da je postupak mogao, na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, uredno biti pokrenut pred sudovima te druge države članice budući da predmetne osobe imaju državljanstvo potonje države.
- 43 Stoga na prvo pitanje valja odgovoriti da, ako sud zamoljene države članice mora provjeriti, na temelju članka 64. stavka 4. Uredbe br. 2201/2003, je li sud države članice podrijetla sudske odluke mogao biti nadležan na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) navedene uredbe, potonja odredba isključuje mogućnost da sud zamoljene države članice bračne drugove s državljanstvom te države i države članice podrijetla smatra državljanima samo zamoljene države članice. Suprotno tome, taj sud mora uzeti u obzir činjenicu da su bračni drugovi isto tako državljani države članice podrijetla i da bi stoga sudovi te države mogli biti nadležni za postupanje u sporu.

Drugo i treće pitanje

- 44 Drugim i trećim pitanjem, koje valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 tumačiti tako da, prilikom određivanja suda koji je nadležan za razvod braka osoba s istim dvojnim državljanstvom, u obzir treba uzeti samo državljanstvo države članice s kojom te osobe imaju najbližu vezu, odnosno „najefektivnije” državljanstvo, kako bi samo sudovi te države bili nadležni na temelju državljanstva (drugo pitanje) ili, suprotno, treba li uzeti u obzir oba državljanstva, kako bi sudovi tih dviju država članica bili nadležni na toj osnovi, čime se predmetnim osobama omogućuje da odaberu državu članicu u kojoj će pokrenuti postupak (treće pitanje).
- 45 C. M. Mesko i poljska vlada tvrde da, ako bračni drugovi imaju isto dvojno državljanstvo, kao kriterij za nadležnost treba primijeniti efektivnije državljanstvo. U vezi s tim, pozivajući se na različite čimbenike, osobito činjenicu da ona i L. Hadadi borave u Francuskoj od 1980., C. M. Mesko smatra da je, u glavnom postupku, francusko državljanstvo efektivnije. Ona navodi da bi se izjednačavanjem oba državljanstva potaknula „navala na sudove” i zlorporaba sustava kada bi jedan bračni drug požurio pokrenuti postupak pred sudovima jedne države članice kako bi spriječio drugog bračnog druga da pokrene postupak pred sudovima druge države članice. Poljska vlada smatra da odabir nadležnog suda ne bi trebalo prepustiti strankama, jer bi se takvim rješenjem dodijelila prevelika povlastica osobama s dvojnim državljanstvom i omogućilo da *de facto* odaberu nadležni sud, dok se Uredbom br. 2201/2003 ista mogućnost ne dodjeljuje drugima. Osim toga, stajalište je te vlade da bi se nadležnošću sudova države članice u kojoj bračni drugovi nisu živjeli dugo vremena narušila učinkovitost i pravednost sudskih presuda i dovelo do određenih zlorporaba, kao što je „forum shopping”.
- 46 Suprotno tome, stajalište L. Hadadija, francuske, češke, njemačke, mađarske, slovačke i finske vlade, kao i Komisije je da, ako bračni drugovi imaju dvojno državljanstvo, svaki od njih ima pravo na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 2201/2003 podnijeti tužbu za razvod braka pred sudovima bilo koje od dvije države članice čije državljanstvo imaju bračni drugovi.
- 47 U vezi s tim na početku valja napomenuti da, prema uvodnoj izjavi 1. Uredbe br. 2201/2003, ta Uredba treba doprinijeti uspostavi područja slobode, sigurnosti i pravde u kojemu je osigurano slobodno kretanje osoba. U tu se svrhu poglavljima II. i III. navedene uredbe utvrđuju pravila o nadležnosti te o priznavanju i izvršenju sudskih odluka o raskidu bračne veze.
- 48 U tom kontekstu člankom 3. stavkom 1. točkama (a) i (b) Uredbe br. 2201/2003 predviđa se niz osnova za nadležnost, bez određivanja hijerarhije. Svi objektivni kriteriji utvrđeni u članku 3. stavku 1. su alternativni. Uzimajući u obzir da je svrha navedene uredbe osiguravanje pravne sigurnosti, člankom 6. uredbe propisuje se, u biti, da su osnove za nadležnost sadržane u člancima 3. do 5. uredbe po prirodi isključive.
- 49 Iz toga slijedi da namjera sustava dijeljenja nadležnosti uspostavljenog Uredbom br. 2201/2003 u području raskida bračne veze nije isključenje višestruke nadležnosti.

Naprotiv, izričito je predviđeno istodobno postojanje više nadležnih sudova, bez uspostavljanja bilo kakve hijerarhije među njima.

- 50 U vezi s tim, dok se kriteriji navedeni u članku 3. stavku 1. točki (a) navedene uredbe temelje na različitim aspektima uobičajenog boravišta bračnih drugova, kriterij iz članka 3. stavka 1. točke (b) utvrđen je „prema državljanstvu oba bračna druga ili, u slučaju Velike Britanije ili Irske, prema ‚domicile‘ oba bračna druga”. Stoga, osim u slučaju potonje dvije države članice, sudovi ostalih država članica, čije državljanstvo bračni drugovi imaju, nadležni su u postupcima koji se odnose na raskid bračne veze.
- 51 Međutim, ništa u tekstu članka 3. stavka 1. točke (b) ne upućuje na to da se u primjeni te odredbe u obzir može uzeti samo „efektivno” državljanstvo. U članku 3. stavku 1. točki (b), u mjeri u kojoj se u njemu državljanstvo određuje kao kriterij za nadležnost, daje se prednost nedvojbenu povezanosti koju je lako primijeniti. Ne predviđaju se nikakvi drugi kriteriji u vezi s državljanstvom, kao što je, na primjer, njegova efektivnost.
- 52 Štoviše, tumačenje prema kojem se samo „efektivno” državljanstvo može uzeti u obzir za potrebe članka 3. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 nije moguće utemeljiti ciljevima te odredbe ili kontekstom u kojem se ona nalazi.
- 53 Prvo, tim bi tumačenjem ograničio pojedinčev odabir nadležnog suda, osobito u slučajevima ostvarivanja prava na slobodno kretanje osoba.
- 54 Konkretnije, budući da bi uobičajeno boravište bilo ključno za određivanje najefektivnijeg državljanstva, osnove za državljanstvo predviđene u članku 3. stavku 1. točkama (a) i (b) Uredbe br. 2201/2003 često bi se preklapale. U slučaju osoba s dvojnim državljanstvom to bi *de facto* dovelo do uspostavljanja hijerarhije među osnovama za nadležnost utvrđenima u članku 3. stavku 1., za što nema temelja u tekstu tog stavka. Suprotno tome, bračni drugovi s državljanstvom samo jedne države članice uvijek bi mogli pokrenuti postupak pred sudovima te države, čak i ako mnogo godina ne bi imali uobičajeno boravište u toj državi članici te čak i ako bi imali malo stvarnih veza s tom državom.
- 55 Drugo, s obzirom na nepreciznost pojma „efektivno državljanstvo”, u obzir bi trebalo uzeti čitav niz čimbenika, koji ne bi uvijek dovodili do jasnog rezultata. Potreba za provjerom povezanosti između bračnih drugova i njihovih državljanstava učinila bi provjeru nadležnosti zahtjevnijom, što bi bilo u suprotnosti s ciljem olakšavanja primjene Uredbe br. 2201/2003 primjenom kriterija jednostavne i nedvojbene povezanosti.
- 56 Točno je da na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 2201/2003 mogu biti nadležni sudovi više država članica ako predmetni pojedinci imaju nekoliko državljanstava. Međutim, kako su istaknuli Komisija te francuska, mađarska i slovačka vlada, da je na temelju te odredbe pokrenut postupak pred sudovima nekoliko država članica, sukob nadležnosti mogao bi se riješiti primjenom pravila utvrđenog u članku 19. stavku 1. navedene uredbe.
- 57 Konačno, valja potvrditi da se Uredbom br. 2201/2003, u mjeri u kojoj se njome uređuje samo nadležnost, a ne pravila o sukobu prava, možda uistinu, kao što tvrdi C.

M. Mesko, bračni drugovi potiču da požure i pokrenu postupak pred jednim od nadležnih sudova kako bi osigurali prednosti primjenjivog materijalnog prava u području razvoda braka koje se primjenjuje prema pravilima međunarodnog privatnog prava kojima se koristi sud pred kojim je pokrenut postupak. Međutim, suprotno tvrdnjama C. M. Mesko, takva činjenica sama po sebi ne može značiti da se pokretanje postupka pred nadležnim sudom na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) navedene uredbe može smatrati zlouporabom. Kako proizlazi iz točaka od 49. do 52. ove presude, pokretanje postupka pred sudovima države članice čiji su državljani oboje bračnih drugova, čak i u izostanku bilo kakve druge povezanosti s tom državom članicom, nije u suprotnosti s ciljevima koji se nastoje postići tom odredbom.

- 58 U takvim okolnostima, na drugo i treće pitanje valja odgovoriti da, ako bračni drugovi oboje imaju državljanstvo iste dvije države članice, člankom 3. stavkom 1. točkom (b) Uredbe br. 2201/2003 isključuje se odbacivanje nadležnosti sudova jedne od tih država članica zato što tužitelj ne dokazuje druge povezanosti s tom državom. Suprotno tome, sudovi onih država članica čiji su bračni drugovi državljani nadležni su na temelju te odredbe, a bračni drugovi mogu pokrenuti postupak pred sudom države članice koju odaberu.

Troškovi

- 59 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Ako sud zamoljene države članice mora provjeriti, na temelju članka 64. stavka 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba br. 1347/2000, je li sud države članice podrijetla sudske odluke mogao biti nadležan na temelju članka 3. stavka 1. točke (b) navedene uredbe, potonja odredba isključuje mogućnost da sud zamoljene države članice bračne drugove s državljanstvom te države i države članice podrijetla smatra državljanima samo zamoljene države članice. Suprotno tome, taj sud mora uzeti u obzir činjenicu da su bračni drugovi isto tako državljani države članice podrijetla i da su stoga sudovi te države mogli biti nadležni za postupanje u sporu.**
- 2. Ako bračni drugovi oboje imaju državljanstvo iste dvije države članice, člankom 3. stavkom 1. točkom (b) Uredbe br. 2201/2003 isključuje se odbacivanje nadležnosti sudova jedne od tih država članica zato što tužitelj ne dokazuje druge povezanosti s tom državom. Suprotno tome, sudovi onih država članica čiji su bračni drugovi državljani nadležni su na temelju te odredbe, a bračni drugovi mogu pokrenuti postupak pred sudom države članice koju odaberu.**

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski

RADNI PRIJEVOD